

OBDOBÍ HELÉNISMU

KOLONIE V ELEFANTÍNĚ

⇒ u města **Sevén**

⇒ *množství textů* – vesměs *aramejsky*

⇒ kolonie židovských žoldnéřů ještě před **Peršany**

⇒ *aramejšтина*

⇒ *náboženství*

- **Jahú** či **Jahó**

- družka **Anat-Jahú** či **Anat-Bétel**

- **Aším-Bétel**

- *chrám*

⇒ sňatky s **Peršany** i **Egyptány**

⇒ poslední *datované záznamy* z roku 399 př. n. l.

ALEXANDR VELIKÝ

(nar. 356, 336–323 př. n. l.)

⇒ zprávy **Josepha Flavia**

- jeruzalémský velekněz **Alexandra** *uvítal*
- uzavření *spojenectví*
- *osvobození na 7 let od daní*
- *svoboda žít podle Zákona*

⇒ možnost *hospodářského rozvoje*

⇒ obchod s **Řeckem**

⇒ egyptská **Alexandrie** – již od počátku *židovští obyvatelé – městská čtvrť*

Samaritáni

⇒ dobyto **Samaří** – *makedonští kolonisté*

⇒ někteří utekli *do nepřístupných jeskyní* (Vádí Dálíja)

- zabiti – spolu s jejich těly nalezeny také *dokumenty*

OBDOBÍ HELÉNISMU

- ⇒ 323 př. n. l. – v **Evropě** i na **Předním východě** začíná *období helénismu*
- ⇒ 30 př. n. l. – konec *období helénismu*
- ⇒ velitelé Alexandrových vojsk – *diadochové*

Palestina

- ⇒ **Antigonos** → 312 př. n. l. bitva u **Gazy** → **Ptolemaios**

Ptolemaiovci

- ⇒ jejich vláda pro Židy *celkem příznivá*
- ⇒ *větší náboženská samospráva*
- ⇒ stará města – *řeční a makedonští osadníci* nebo alespoň *nová řecká jména*
- ⇒ *nebyla zakládána* nová (helénistická) města

OBDOBÍ HELÉNISMU

Ptolemaiovci

⇒ o židovské *náboženské* pospolitosti *málo zpráv*

hospodářské poměry

⇒ *obchod* – obilí, olivový olej, otroci

⇒ důkladný *daňový systém* podle egyptského vzoru

sociální poměry

⇒ židovská pospolitost – *pod správou velekněží*

⇒ *velekněz*

- nejvyšším hodnostářem *jeruzalémského chrámu*

- nejvyšším představitelem *vůči vládě*

OBDOBÍ HELÉNISMU

Ptolemaiovci

Alexandrie

- ⇒ Židé mezi jejími *prvními obyvateli*
- ⇒ další za válek o **Palestinu** – usazování zajatci
- ⇒ plně se otevřeli řecké kultuře
 - řečtina ve všedním životě i při synagogálních bohoslužbách

Ptolemaios II. Filadelfos (285–246 př. n. l.)

- ⇒ *legenda o překladu Zákona*
 - 72 překladatelů – lat. název *Septuaginta*

boje se Seleukovci

- ⇒ **Polybios**
- ⇒ pět válek
- ⇒ 217 př. n. l. – bitva u **Rafie** – Seleukovci *poraženi*

OBDOBÍ HELÉNISMU

Seleukovci

* **Antiochos III.** (223–187 př. n. l.)

⇒ 198 př. n. l. – získal **Palestinu**

⇒ 197 př. n. l. – *dekret udělující Židům různá práva*

- povolení výběru příspěvků na chrámové oběti
- obyvatelé Jeruzaléma na 3 roky osvobozeni od daní
- kněží trvale osvobozeni od daní
- ostatním sníženy daně
- osvobozeni otroci
- povinnost žít podle Zákona – posílena tradiční *teokracie*

X

seleukovská politika

⇒ prosazování *řecké kultury*

OBDOBÍ HELÉNISMU

Seleukovci

* **Antiochos III.** (223–187 př. n. l.)

⇒ střet s **Římem** – vysoká válečná náhrada

* **Antiochos IV. Epifanés** (175–164 př. n. l.)

⇒ snaha o *kulturní i náboženské pořečtění*

⇒ *stoupenci* i mezi **Židy**

- nedaleko chrámu *gymnasion*

⇒ *vyloupil jeruzalémský chrám*

- *povstání – potlačeno*

⇒ v blízkosti chrámu *pevnost*

⇒ 167 př. n. l. – *nařízení k potlačení židovského náboženství*

- v chrámu kult **Dia** (Baal-Šamém) – obětování *vepři*

- zakázána obřízka, slavení soboty a svátků, kašrut

- Židé utíkali do *hor*

OBDOBÍ HELÉNISMU

Povstání Makabejských

- ⇒ dvě *knihy Makabejské*
- ⇒ 167 př. n. l. – městečko **Módeín** – kněz **Mattatjáh**

* Juda Makabbi

- ⇒ *boj proti představitelům seleukovské vlády*
- ⇒ *porážka seleukovského vojska – vyjednávání*
- ⇒ 164 př. n. l. – jeruzalémský chrám očištěn – svátek *chanuka*
- ⇒ *výpady do okolních zemí – **Edóm, Galilea***
- ⇒ *162 př. n. l. – Židé uznali **Judu** za svého vůdce*
- ⇒ *spojenecká smlouva s **Římem***
- ⇒ *160 př. n. l. – padl v boji*
 - ⇒ **Jónatan** – vedení boje
 - ⇒ **Šimón** – soudce a správce země

OBDOBÍ HELÉNISMU

* Jónatan

- ⇒ 152 př. n. l. – *veleknězem* jeruzalémského chrámu
- ⇒ *stratég* (velitel vojsk) a *meridarchos* (civilní místodržící)
- *syrský místodržící* pro **Judsko**
- ⇒ konsolidace poměrů v zemi
- ⇒ výbojná politika
- ⇒ *odpor některých vrstev* proti spojování úřadu velekněze s mocí správní
- ⇒ syrský vojevůdce a správce říše **Diodotos** – dal **Jónatana** zabít

* Šimón

- ⇒ **Diodotos** – uznal *samostatnost* Židů
- ⇒ *velekněz, stratég* a *hégúmenos* (vladař)

OBDOBÍ HELÉNISMU

Hasmoneovci

* Šimón

- ⇒ první *samostatný vládce z hasmonovského rodu*
- ⇒ v **Sýrii** zmatky – boje s **Parthy**, zásahy **Říma**
- ⇒ 141 př. n. l. – padla *seleukovská pevnost* postavená nedaleko chrámu
- ⇒ *expanze* – **Gazara** (Gezer)
- ⇒ *ražba mincí*
- ⇒ seleukovský vladař **Antiochos VII. Euergetés** – **Šimón** uznán za *ethnarchu* (vládce národa)
- ⇒ 135 př. n. l. – úkladně zabit

OBDOBÍ HELÉNISMU

Hasmoneovci

* Jan Hyrkanos (Hyrkán)

⇒ 133 př. n. l. – Antiochos VII. oblehl Jeruzalém – velký tribut

⇒ *expanzivní politika*

- žoldnéřské vojsko

- dobyta např. města **Mádaba**, **Skythopolis**

- tažení proti **Samaritánům** – **Garízím**, **Síchem**, později **Samaří**

- **Idumea** – obyvatelé donucení *přijmout židovské náboženství*

⇒ konflikt s *farizeji* – důvodem expanzivní politika vládce spojená funkcí velekněze

⇒ 104 př. n. l. – zemřel

OBDOBÍ HELÉNISMU

Hasmoneovci

* Jan Hyrkanos (Hyrkán)

skupiny uvnitř společnosti

⇒ farizeové

⇒ esejci (jachad) – Kumránský ostroh, volnější skupiny v osadách
- zprávy – **Josephus Flavius**, **Filón z Alexandrie**, **Plinius Starší**,
rukopisy z **Kumránu**

- zakladatel – *Učitel spravedlnosti*

⇒ saduceové (podle velekněze **Sádoka**) – jeruzalémská kněžská
aristokracie

OBDOBÍ HELÉNISMU

Hasmoneovci

* Juda (Aristobúlos)

- ⇒ jako první z Hasmoneovců si dal *titul krále*
- ⇒ sympatie k *řecké kultuře*
- ⇒ násilné *požidovštování okolí*

* Jannáj (Alexandros)

- ⇒ žena **Šalóm-Síjón** (**Alexandra**) – vdova po předchůdci
- ⇒ podporoval *saducejský směr*
- ⇒ *konflikt* s egyptským **Ptolemaiem X.**
- ⇒ zasahoval do *bojů o vládu v seleukovské říši*
- ⇒ 88 př. n. l. – *farizeové* se spojili se **Seleukovci**
- farizejské hnutí *tvrdě potlačeno*
- ⇒ *rozsah jeho říše* odpovídal rozsahu **Davidova** království

OBDOBÍ HELÉNISMU

Hasmoneovci

* Alexandra

- ⇒ podpora *farizeů*
- ⇒ shromáždění – *sanhedrin* (řec. synhedrion)
 - kněží, představitelé učenců, laická aristokracie
 - asi 70 členů
 - nejvyšší soudní dvůr
 - nejvyšší autorita při výkladu Mojžíšova Zákona
- ⇒ *veleknězem* – starší syn **Hyrkán**

* Aristobúlos II.

- ⇒ opíral se o *saducejský směr*
- ⇒ **Hyrkán** mu postoupil i *úřad velekněze*
- ⇒ 63 př. n. l. – římská vojska – **Gnaeus Pompeius**

KONEC